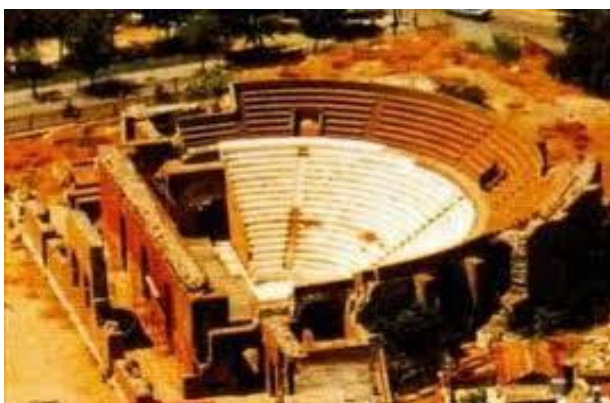

ΜΝΗΜΕΙΑ

ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ Δημόσια και ιδιωτικά κτίσματα του παρελθόντος	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ
Αρχαιότητα - Μινωικός πολιτισμός (πριν το 3000 π.Χ.- 1420 π.Χ.) - Αιγαιακός πολιτισμός- Κυκλαδικός (πριν το 1600 π.Χ.) - Μυκηναϊκός πολιτισμός (περίπου 1600-1100 π.Χ.) - Γεωμετρική Εποχή (1100-800 π.Χ.) - Αρχαϊκή εποχή (περίπου 800 π.Χ.-500 π.Χ.) - Κλασική εποχή (περίπου 500 π.Χ.-323 π.Χ.) Ελληνιστική περίοδος (323-146 π.χ.) Ρωμαϊκή περίοδος (146 π.χ.-330 μ.χ.) Βυζαντινός πολιτισμός (5^{ος} αι.-15^{ος} αι. μ. Χ) Ενετοκρατία 1204 μ.Χ.-1566μ.Χ Τουρκοκρατία (1453-1832) Δημιουργία Νεοελληνικού κράτους 1821-1948	Αρχαιότητα: ναοί, αγάλματα, τοιχογραφίες, τάφοι, επιτύμβιες στήλες, λουτρά, υδραγωγεία, κάστρα, τείχη κ.λ.π. Ρωμαϊκά Ρωμαϊκή Αγορά, η Πύλη του Αδριανού, η Βιβλιοθήκη του Αδριανού , Το Ολυμπείο, το Ωδείο του Ηρώδου του Αττικού, το Ταφικό μνημείο Φιλοπάππου Βυζαντινά: εκκλησίες, μοναστήρια, ψηφιδωτά, αγιογραφίες, τοιχογραφίες, ανάκτορα, κάστρα κ.λ.π. Ενετικά Κάστρα, πύργοι Οθωμανικά μιναρέδες, τζαμιά, χαμάμ, κρήνες, βρύσες, γέφυρες Νεότεροι χρόνοι αρχοντικά, χάνια, μύλοι, φάρoi, εργοστάσια, δημόσια κτίρια , γεφύρια νεοκλασικά κτίρια κ.λπ	Α. Η σημασία των μνημείων - Εκπαιδευτική αξία - Εθνικός τομέας - Πηγή καλλιτεχνικής δημιουργίας - Διεθνιστικός τομέας - Άτομο Β. Αδιαφορία για τα μνημεία - Αιτίες - Τρόποι αντιμετώπισης

ΜΝΗΜΕΙΑ

Ορισμός

Είναι μεμονωμένο κτίσμα ή σύνολο κτισμάτων που έχουν διασωθεί και διατηρηθεί από παλαιότερη εποχή. Χρησιμοποιήθηκαν και χρησιμοποιούνται για λατρευτικούς ή άλλους πολιτιστικούς ακόμα και πρακτικούς σκοπούς. Συνδέονται με την **ιστορία**, τον **πολιτισμό** και την **παράδοση** ενός τόπου, μιας χώρας.

Εικόνες μνημείων <https://www.google.gr/search?q=μνημεια&hl=el&tbm=>

Μνημεία στον Ελλαδικό χώρο

Κάθε λαός έχει να επιδείξει μνημειώδη επιτεύγματα. Η Ελλάδα έχει μακραίωνη πολιτιστική παράδοση. Ίχνη της πολιτιστικής της πορείας στο χρόνο είναι τα μνημεία που βρίσκονται διάσπαρτα σε κάθε γωνιά της ελληνικής γης.

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Ναοί, αγάλματα, τάφοι, επιτύμβιες στήλες, τοιχογραφίες, τείχη, υδραγωγεία, λουτρά, ανάκτορα, θέατρα κ.ά.

Φαινόμενα του κλασσικού

<https://www.youtube.com/watch?v=Zu9Ag-S-BT0>

Περίπατος στην Αθήνα

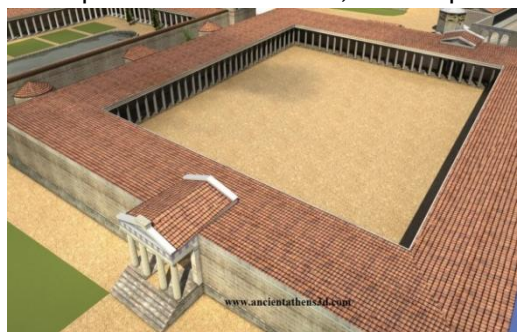
<https://www.youtube.com/watch?v=ATUKlhiFbWo>

Η Ακρόπολις των Αθηνών

<https://www.youtube.com/watch?v=BSGXqjeNIM4>

ΡΩΜΑΪΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Αθήνα σώζονται αρκετά σημαντικά δείγματα της Ρωμαϊκής αρχιτεκτονικής, όπως Ρωμαϊκή Αγορά, η Πύλη του Αδριανού, η Βιβλιοθήκη του Αδριανού, Το Ολυμπίο το Ωδείο του Ηρώδου του Αττικού, το Ταφικό μνημείο Φιλοπάππου

Τα Ρωμαϊκά μνημεία της Θεσσαλονίκης <http://www.youtube.com/watch?v=X3Byd0Y9vHY>

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Εκκλησίες , μοναστήρια , αγιογραφίες , ψηφιδωτά , τοιχογραφίες , κάστρα , ανάκτορα , υδραγωγεία , λουτρά κ.ά.

Βυζαντινά μνημεία Θεσσαλονίκης

Βυζαντινή τέχνη https://www.youtube.com/results?search_query=βυζαντινή

Μυστράς <https://www.youtube.com/watch?v=OtRDIPJnUzM>

ΦΡΑΓΓΚΟΚΡΑΤΙΑ

Με τον όρο **Φραγκοκρατία** χαρακτηρίζεται η χρονική περίοδος 1204 μ.Χ.-1566μ.Χ κατά την οποία κυριάρχησαν στο Βυζάντιο οι δυτικοευρωπαίοι, καθώς οι Βυζαντινοί τότε ονόμαζαν Φράγκους και Λατίνους σχεδόν όλους τους μη σλάβους Ευρωπαίους που ζούσαν δυτικά και βόρεια των Βαλκανίων. Τότε οι Ενετοί και οι Σταυροφόροι σύμμαχοί τους κατέλαβαν την Κωνσταντινούπολη. Η περίοδος της Ενετοκρατίας τελείωσε όταν κυριάρχησαν παντού στην περιοχή οι Τούρκοι και καταλύθηκαν τα ενετικά φεουδαλικά κράτη, που είχαν συσταθεί στον ελληνικό χώρο.

Βόλτα στα Ενετικά τείχη

<http://guideofcrete.gr/heraklion/city-life/city-routes/item/19-volta-teixi>

Ρόδος

https://www.youtube.com/watch?v=3wXKX_gAZLg

Φράγγικα κάστρα στην Πελοπόννησο

http://www.matia.gr/7/76/76_1_17.html

ΟΘΩΜΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Περισσότερα **από 400 οθωμανικά μνημεία (μιναρέδες, τζαμιά, χαράμ)**, που ήταν **δημόσια και κοινωφελή κτίσματα**, καταγράφηκαν στην Ελλάδα και κηρύχθηκαν διατηρητέα ως το 2002, χωρίς να περιλαμβάνονται σε αυτά μικρότερα κτίσματα, όπως **κρήνες, βρύσες, γέφυρες** κ.ά. Μετά το 2002, ο αριθμός τους πολλαπλασιάστηκε, καθώς νέος νόμος προέβλεπε την ομογενοποίηση του τρόπου κήρυξης διατηρητέων μνημείων και την αυτόματη προστασία τους. **Καταστροφή Οθωμανικών μνημείων** Η αιτία καταστροφής των οθωμανικών μνημείων ήταν η ανάγκη της κοινωνίας να απαλλαγεί από τα σύμβολα του κατακτητή και της οθωμανικής ταυτότητας, μετά τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους, καθώς επίσης και η λανθασμένη χρήση τζαμιών και άλλων μνημείων από ιδιώτες. Πολλά από αυτά καταστράφηκαν όχι μόνο κατά τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους, αλλά επίσης από σεισμούς, ή από τον εκσυγχρονισμό των πόλεων, που ήθελαν να απομακρύνουν ανεπιθύμητα κτήρια προς εύρεση και αξιοποίηση ελεύθερου χώρου.

<https://www.google.gr/search?q=οθωμανικά+μνημεία+στην+ελλάδα&hl>

ΝΕΟΤΕΡΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Αρχοντικά , μύλοι , χάνια , γεφύρια, φάροι , εργοστάσια , δημόσια κτίρια κ.ά.

ΑΙΤΙΑ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Φυσικά-οικολογική ρύπανση

- **Φυσικά αίτια** , π.χ. σεισμοί ή φθορά των υλικών κατασκευής τους.
- Περιβαλλοντικοί ρύποι

Οικιστική ανάπτυξη

- **Ανάγκες** , π.χ. οικιστικές και σε παλαιότερες εποχές, για να πάρουν τα υλικά από τα όποια ήταν κατασκευασμένα

Θρησκευτικοί λόγοι

- Μισαλλοδοξία και **πόλεμοι** , π.χ. καταστροφή ελληνικών μνημείων από χριστιανούς ως ειδωλολατρικών, καταστροφή των Οθωμανικών μνημείων από Χριστιανούς

Αδιαφορία φορέων κοινωνικοποίησης

- Η οικογένεια δεν προσφέρει τις κατάλληλες παραστάσεις .
- Το σχολείο αντιμετωπίζει επιδερμικά την παράδοση, παρέχει χρησιμοθηρική γνώση, αδιαφορεί για την απώλεια του διδακτικού και παιδευτικού χαρακτήρα των εκδρομών.
Ελλιπής πληροφόρηση και απαιδευσία αντιμετωπίζονται ως ασήμαντα και επουσιώδη θέματα, άγνοια και στείρα προσέγγιση
- Τα Μ.Μ.Ε. προβάλλουν ανεπαρκώς το παρελθόν και τη σημασία των μνημείων
- Η πολιτεία δεν ενδιαφέρεται ουσιαστικά για την παράδοση και τα μνημεία
- Οι πνευματικοί άνθρωποι αδυνατούν να αφυπνίσουν το λαό σχετικά με την αξία της παράδοσης.

Οικονομικοί λόγοι

- Αρχαιοκαπηλία

Αίτια καταστροφής των μνημείων: εγκατάλειψη, οικιστική ανάπτυξη, αρχαιοκαπηλία

Όσο πιο παλιό είναι ένα μνημείο, τόσο πιο πολλές είναι, συνήθως οι αλλοιώσεις και οι καταστροφές που εμφανίζει με το πέρασμα του χρόνου, ιδίως όταν παύει να χρησιμοποιείται και να ενδιαφέρει τους ανθρώπους. Έπειτα και οι άνθρωποι με τη στάση τους απέναντι στα μνημεία μπορούν να επιταχύνουν και να κάνουν μεγαλύτερη αυτή τη φθορά και την καταστροφή τους. Τα μνημεία εξυπηρετούσαν την εποχή που δημιουργήθηκαν συγκεκριμένες ανάγκες των ανθρώπων σχετικές με τη λατρεία τους, τη ψυχαγωγία τους, με τις καθημερινές πρακτικές ανάγκες κ.ά. Μια αιτία καταστροφής είναι η εγκατάλειψη. Η συντήρηση πολλών μνημείων είναι ιδιαίτερα δαπανηρή γι' αυτό εγκαταλείπονται οπότε η καταστροφή τους είναι αναπόφευκτη. Σημαντικό αίτιο καταστροφής των μνημείων αποτέλεσαν οι ανάγκες οικιστικής ανάπτυξης (ειδικά στα μεγάλα αστικά κέντρα). Το καταστροφικό έργο των ανθρώπων σε βάρος των μνημείων συμπληρώνει και η αρχαιοκαπηλία. Τα μνημεία και ειδικότερα ο διάκοσμός τους, γλυπτικός και ζωγραφικός, είναι σπάνια έργα τέχνης και έχουν μεγάλη καλλιτεχνική και εμπορική αξία. Τα εποφθαλμιούν, επομένως, ιδιώτες συλλέκτες και μουσεία και είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν αμύθητα ποσά, για να τα αποκτήσουν και να τα εντάξουν στη συλλογή τους. Γι' αυτό, κλέφτες, βέβηλοι και ιερόσυλοι δε διστάζουν να τα αρπάξουν και να τα πουλήσουν

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Οικονομικός τομέας

- ✓ Μνημεία και τουριστική ανάπτυξη-«Πόροι χρημάτων»
- ✓ Πόλοι έλξης τουριστών, ερευνητών, αρχαιολόγων
- ✓ Τόποι οργάνωσης επιστημονικών συνεδρίων
- ✓ Τόποι ανάπτυξης πολιτιστικού τουρισμού και αγροτουρισμού ή θρησκευτικού τουρισμού
- ✓ Οικονομική ενίσχυση της περιφέρειας

Άνθρωπος

Χώροι ομορφιάς και περισυλλογής

- ✓ Συμπληρώνουν το φυσικό κάλλος
- ✓ Προσφέρουν αισθητική απόλαυση για τους επισκέπτες(αρμονία, συμμετρία)

Τα μνημεία του δίνουν την ευκαιρία μιας θερμής και άμεσης συνομιλίας με αισθητικές μορφές που δημιουργήθηκαν από τις απαρχές του πολιτισμού, καθόρισαν και επέβαλαν αισθητικούς κανόνες για τις μεταγενέστερες εποχές. Η αμεσότητα της επικοινωνίας αυτής, και μάλιστα στο γενέθλιο τόπο των μνημείων, συμβάλλει στην κατανόηση και στην αφομοίωση του ελληνικού πολιτισμού. Η συνομιλία με το έργο τέχνης κάνει απτή πραγματικότητα το μακρινό ελληνικό παρελθόν.

Εθνικός τομέας

Τα μνημεία είναι δημιουργήματα μιας συγκεκριμένης κοινωνίας σε μια ορισμένη εποχή και εκφράζουν τις αξίες, τις αντιλήψεις, τα ιδεώδη και την αισθητική της. Δηλαδή με αυτά καταλαβαίνουμε την κοινωνία που τα δημιούργησε και τον πολιτισμό της. Για παράδειγμα οι Πυραμίδες είναι μνημεία/ σύμβολα και αποτελούν δείγματα του πολιτισμού της φαραωνικής κοινωνίας, ο Παρθενώνας της αξίας του μέτρου, το Κολοσσαίο του ρωμαϊκού ιμπερίου, η Αγία Σοφία της χριστιανικής πίστης. Συγκεκριμένα τα μνημεία

- ✓ Ενισχύουν την ιστορική γνώση και μνήμη- είναι «Πόροι μνήμης»
- ✓ Αποτυπώνουν τον εθνικό πολιτισμό, ως σύμβολα, ως δείγματα πολιτισμού
- ✓ Συμβάλλουν στην ανασύσταση εικόνων ιστορικών εποχών
- ✓ Συμπληρώνουν τις ιστορικές γνώσεις –πληροφορίες
- ✓ Αποκαλύπτουν
 - την οικιστική αρχιτεκτονική
 - την οικονομική και κοινωνική οργάνωση
 - την πολιτική οργάνωση (βουλευτήρια, πρυτανεία, αγορές)
 - τις ανθρώπινες συνήθειες, τον καθημερινό βίο (κατοικίες, χρηστικά αντικείμενα, ταφικά έθιμα, ενδυμασία, κόμμωση)
 - την τέχνη, τις αισθητικές αντιλήψεις μιας εποχής , τη θρησκεία (ναοί, αγάλματα, εκκλησίες)
 - τα ήθη και τα έθιμα
 - τη σχέση τους με το φυσικό περιβάλλον
 - τις παραδόσεις
- ✓ Συντελούν
 - στην επανασύνδεση με το παρελθόν και την παράδοση
 - στην ενίσχυση του εθνικού φρονήματος
 - στην τόνωση της εθνικής συνείδησης και καλλιέργεια εθνικής αυτογνωσίας
- ✓ Εκφράζουν τις αισθητικές αντιλήψεις ανθρώπων που έζησαν μια ορισμένη εποχή σε έναν ορισμένο τόπο.

Διεθνιστικός τομέας

- ✓ Αποτελούν ιδιαίτερα διακριτικά γνωρίσματα του πολιτισμού διαφόρων εποχών και διαφόρων εθνών.
 - ✓ Σημεία προσέγγισης και αλληλογνωριμίας των λαών
 - ✓ Ωθούν στη συνειδητοποίηση της διαφορετικότητας των λαών και της κοινής μοίρας τους
- Επομένως, ως στοιχεία του παγκόσμιου πολιτισμού και της παγκόσμιας κληρονομιάς συμβάλλουν στην καλλιέργεια οικουμενικής συνείδησης

Γνωστά παγκόσμια μνημεία

<https://www.google.gr/search?q=γνωστα+παγκοσμια+μνημεια&hl=>

Πολιτισμός

Κίνητρα για καλλιτεχνική δημιουργία

Ως έργα τέχνης με καλλιτεχνική/ αισθητική αξία εκφράζουν με καλαισθητο τρόπο τα χαρακτηριστικά της εποχής που τα γέννησε. Η αισθητική, μάλιστα, αξία πολλών από αυτά είναι τόσο μεγάλη, ώστε να «νομοθετούν», να ορίζουν δηλαδή και να καθιερώνουν αισθητικούς κανόνες. Και όσο πιο λαμπρός είναι ο πολιτισμός που τα δημιουργήσε, τόσο πιο μεγάλη είναι η ακτινοβολία τους και η επίδρασή τους στη μεταγενέστερη καλλιτεχνική δημιουργία

Γι αυτό αποτελούν πηγή έμπνευσης και καλλιτεχνικής δημιουργίας (τεχνοτροπίες όπως: κλασικισμός, νεοκλασικισμός, μπαρόκ, αφορμή για ποιήματα κ.λπ.)

Αξιοποίηση μνημείων για πολιτιστικές εκδηλώσεις

Πολλά μνημεία, μπορεί να ξαναμπούν στη ζωή μας και να χρησιμοποιηθούν, ανάλογα με το είδος τους ή τις δυνατότητες που προσφέρουν, για θεατρικές παραστάσεις, για πολιτιστικές εκδηλώσεις ή για θρησκευτικές τελετές (π. χ. θέατρο Επιδαύρου, Ηρώδειο, Ρωμαϊκή αγορά, Τεχνόπολις στο Γκάζι, και στο Λαύριο κ.λπ.)

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΣΚΟΠΟΙ	ΜΕΣΑ
• Να χτίσουν μια βιωματική και όχι μόνο θεωρητική σχέση με το παρελθόν . ▪ Εξοικείωση με τον ορθό τρόπο προσέγγισης και αισθητικής απόλαυσης των μνημείων ▪ Κατανόηση της σημασίας των μνημείων ▪ Ευαισθητοποίηση για την καλλίτερη γνωριμία τους, την προστασία τους. • Να εθιστούν τα παιδιά στη συναναστροφή με τα μνημεία. • Να δεχτούν τις αισθητικές επιδράσεις τους και να νιώσουν τα συναισθήματα που τα μνημεία υποβάλλουν . • Να μάθουν για τις αισθητικές επιδράσεις που άσκησαν στα έργα μεταγενέστερων εποχών , ώστε να μπορούν να παρακολουθούν και να κατανοούν τις τεχνοτροπίες και την εξέλιξή τους. • Να μάθουν να χαίρονται την παρουσία τους στο περιβάλλον . • Να μάθουν να αγαπούν και να προστατεύουν το περιβάλλον . Τα ελληνικά μνημεία , εφαρμοσμένα με το ελληνικό κάλλος , το αναδεικνύουν και αναδεικνύονται από αυτό. • Να εξοικειωθούν με την εθνική κληρονομιά τους και να συνειδητοποιήσουν την εθνική και την ευρωπαϊκή πολιτιστική τους ταυτότητα	▪ Βιωματική και όχι μόνο θεωρητική προσέγγιση του παρελθόντος ▪ Χρειάζεται να διατίθεται επαρκής χρόνος , ώστε η επίσκεψη και η μελέτη μνημείων να είναι συστηματική και διαρκής και να μην εξαντλείται σε μια ευκαιριακή και παροδική περιδιάβασή τους ▪ Σύνδεση των μνημείων με τη διδασκαλία μαθημάτων όπως είναι η Ιστορία, η Γεωγραφία, τα Θρησκευτικά, ακόμη και τα Μαθηματικά ▪ Οργανωμένη και προετοιμασμένη επίσκεψη στα μνημεία, ώστε οι μαθητές να γνωρίζουν καλά, να εμπνέονται από αυτά και να αποκτούν κίνητρα για έρευνα μάθηση. ▪ Επίσκεψη στα μνημεία της περιοχής όπου οι μαθητές ζουν, ώστε να γνωρίζουν την αξία τους και να αποκτούν βιωματική σχέση με αυτά, να τα συνδέουν δηλαδή με τη ζωή τους. ▪ «Υιοθέτηση» και «ανάδειξη» από σχολεία μνημείων τα οποία είναι υποβαθμισμένα και άγνωστα στο ευρύ κοινό. ▪ Πολιτιστικές ανταλλαγές με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις, ώστε να αναδειχθεί η ευρωπαϊκή διάσταση των μνημείων της καθεμιάς. ▪ Την ευθύνη για την επίσκεψη και τη μελέτη των μνημείων από τους μαθητές πρέπει να αναλάβουν αρχαιολόγοι , που γνωρίζουν καλά την ιστορία , τις αισθητικές και τεχνικές λεπτομέρειες των μνημείων . • Να αξιοποιηθούν π.χ. επαναχρησιμοποίησή τους για πολιτιστικούς σκοπούς και να τα προστατεύουν σε συνεργασία με τους υπεύθυνους κρατικούς φορείς.

Εκπαιδευτική αξία μνημείων

Τα μνημεία είναι εθνική περιουσία και καύχημα ενός λαού. Απλά ή επιβλητικά, ταπεινά ή μεγαλοπρεπή, ακέραια ή σπαράγματα, σέκουν σιωπηλά και μας υπενθυμίζουν ποιοι είμαστε και από πού ερχόμαστε. Υποβάλλουν συναισθήματα, προκαλούν συνειρμούς, προβληματίζουν και διδάσκουν όποιον μπορεί να καταλάβει καλύτερα τη «γλώσσα» τους. Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό είναι να έχει συνειδητοποιήσει κανείς τη λειτουργία και την αξία τους. Το έργο αυτό είναι ευθύνη της εκπαίδευσης. Πρέπει να φέρει τους μαθητές σε επαφή με τα πολιτιστικά επιτεύγματα του ανθρώπου, σύγχρονα και παρελθόντα. Για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός, το βάρος της εκπαιδευτικής προσπάθειας πέφτει κυρίως στη μετάδοση θεωρητικών γνώσεων για το εθνικό μας και για τον παγκόσμιο πολιτισμό. Λείπει η άμεση βιωματική σχέση με το παρελθόν. Τη δυνατότητα αυτή προσφέρει η επίσκεψη, η συστηματική εξέταση και γνώση των μνημείων. Οι θεωρητικές γνώσεις σε συνδυασμό με τη βιωματική σχέση με το παρελθόν, είναι πολύ πιθανόν να γίνουν αφορμή για ένα ταξίδι στο χρόνο, όπου με τη δημιουργική φαντασία του ο μαθητής θα προσπαθήσει να αναβιώσει σκηνές και γεγονότα από τη ζωή του παρελθόντος, να μεταφερθεί νοερά σε αυτή, να νιώσει πρωτόγνωρα συναισθήματα, να συγκρίνει, να προβληματιστεί και να καταλήξει σε συμπεράσματα που ξεπερνούν τα όρια της σχολικής γνώσης.

Η άμεση επαφή των μαθητών με τα μνημεία θα τους βοηθήσει να κατανοήσουν τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα σ' αυτά και στις συνθήκες της εποχής που τα γέννησε. Επίσης με αυτό τον τρόπο μπορεί να αντιληφθούν καλύτερα την αρχιτεκτονική τους και το διάκοσμό τους, δηλαδή την αισθητική τους. Θα κατανοήσουν πως όλα αυτά αντανακλούν την ιδεολογία, την οικονομική και κοινωνική κατάσταση καθώς και το πολίτευμα που επικρατούσαν την εποχή που δημιουργήθηκαν. Έτσι, οι μαθητές οξύνουν την κρίση τους, διαμορφώνουν διαλεκτική σκέψη και συγκροτούν ολοκληρωμένη άποψη για την έννοια της ιστορικής εξέλιξης και αλλαγής. Τέλος, όταν οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τα μνημεία, με την ομορφιά που έχουν αυτά και το περιβάλλον μέσα στο οποίο βρίσκονται, καλλιεργούν τα αισθητικά τους κριτήρια. Μαθαίνουν, επομένως, να εκτιμούν την αξία τους, να απολαμβάνουν την παρουσία τους, να τα συνδέουν με τη ζωή και να νιώθουν την ανάγκη να τα σέβονται, να τα προβάλλουν και να προστατεύουν.

Πώς πρέπει να προσεγγίζουμε τα μνημεία

Πρέπει να προσεγγίζουμε τα μνημεία του τόπου μας έχοντας συνείδηση της εποχής, του κόσμου και του πολιτισμού που τα δημιούργησε. Ο Χ. Καρούζος επισημαίνει: «δεν ανήκει στις εύκολες και πρόχειρες απολαύσεις ο ελληνικός τόπος με τα μνημεία του. Χρειάζεται αργό περπάτημα, συγκέντρωση, σιγανή μελέτη». Θα στρεβλώσουμε τη μοναδικότητά τους, αν προσπαθήσουμε να τα προσεγγίσουμε και να τα ερμηνεύσουμε με τα δικά μας κριτήρια. Αξίζει να προσέχουμε την ομορφιά τους, την υποβλητικότητά τους, την καλλιτεχνική τους αξία. Επίσης μπορεί (και πρέπει) να μας συγκινεί το γεγονός ότι είναι πολιτιστική μας κληρονομιά και να μας προκαλούν προβληματισμό για την ανθρώπινη ύπαρξη, για τον πολιτισμό, για τη σχέση του παρελθόντος με το παρόν. «Αν περάσουμε βιαστικοί», συμπεραίνει ο Χρήστος Καρούζος, «ή με έστω και υποσυνείδητη περηφάνια για το πόσο εμείς έχομε προοδεύσει, όχι μόνο δεν θα κερδίσουμε τίποτα από τον πλούτο των μνημείων, αλλά και θα φύγουμε ζημιωμένοι. Πολλές φορές ο τόπος τούτος και η ιστορία του, δηλαδή η ζωή του, μας βάζει αινίγματα. Και ο γέρος παιδαγωγός στον «Ιώνα» του Ευριπίδη μας έχει προειδοποιήσει «δύσκολα τα μαντεία». Αλλά δεν έχει αμφισβητηθεί ως τώρα ποτέ, ότι η ποιότητα (ακόμη και το μέγεθος) της χαράς και της ωφέλειας του ανθρώπου είναι κατευθείαν

ανάλογη με τον κόπο του» [από το κείμενο του Χρήστου Καρούζου Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ, διάβασέ το στους ΘΕΜΑΤΙΚΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ σελ. 294]

Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Αδιαφορία
- Δεν συγκινούνται
- Δεν επισκέπτονται
- Επιφανειακή, επιδερμική προσέγγιση
- Για τους μαθητές-καταναγκαστικά έργα
- Βανδαλισμοί
- Αρχαιοκαπηλεία

ΑΙΤΙΕΣ

- Ανεπαρκής εκπαίδευση(άγνοια, ημιμάθεια)
- Υλιστικό –καταναλωτικό πνεύμα(αδιαφορία για πνευματικά αγαθά)
- Τεχνοκρατικός χαρακτήρας εποχής και εκπαίδευσης και εξειδίκευση(μονομέρεια)
- Το πνεύμα αμφισβήτησης των νέων
- Η αποκοπή από την παράδοση
- Η παγκοσμιοποίηση
- Η ξενομανία
- Η εθνική αλλοτρίωση
- Η άγνοια της ιστορίας
- απουσία οργανωμένης προβολής και αξιοποίησης, εκπαιδευτικές επισκέψεις ανούσιες, πληκτικές, στείρες, χωρίς προετοιμασία, αδυναμία βιωματικής και ενεργητικής προσέγγισης

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ

- Περιφρόνηση των τόπων- Τουριστικοποίηση των μνημείων
- Εμπορευματοποίηση και εκμετάλλευση(κατάληψη των χώρων κοντά στα μνημεία, άναρχη δόμηση στις κοντινές περιοχές, γιγάντιες ξενοδοχειακές μονάδες

Αιτίες

- Η επιδίωξη του κέρδους με κάθε θεμιτό ή αθέμιτο μέσο
- Απουσία πολεοδομικού σχεδιασμού
- Κρατική αδιαφορία
- Κερδοσκοπία και ατομικισμός

ΠΟΛΙΤΕΙΑ

- Έλλειψη συντήρησης και εγκατάλειψή τους από την πολιτεία, ανεπαρκής φύλαξη, απουσία ειδικά καταρτισμένου προσωπικού, αδυναμία ανάδειξης και προβολής τους τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό

Αιτίες

- Διαπλοκή
- Οικονομικά συμφέροντα
- Απουσία σχεδιασμού για την προστασία της πλούσιας πολιτισμικής μας κληρονομιάς
- Έλλειψη κονδυλίων για την προστασία, προβολή και ανάδειξη των μνημείων

Τρόποι αναστροφής αυτής της στάσης

Φορείς κοινωνικοποίησης

- **Οικογένεια:** διάλογος γονέων με τα παιδιά και επαφή με την ιστορία και τα μνημεία του τόπου μας.
- **ΜΜΕ:** ενημέρωση πολιτών και προβολή της ιστορίας των μνημείων και των μουσείων του τόπου μας.
- **Πολιτεία:** προστασία, φύλαξη, συντήρηση και αξιοποίηση μουσείων, ενημέρωση του πολίτη
- **Σχολείο:** επαφή του μαθητή με τα μνημεία (εκπαιδευτικές εκδρομές, συζητήσεις, δραστηριότητες ουσιαστική παιδεία του ατόμου για τη σημασία των μνημείων.
- **Πνευματικοί άνθρωποι:** ενεργοποίηση, διαφώτιση, κινητοποιήσεις, προτάσεις

ΣΧΕΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Ο τόπος μας ως πολιτισμός: πώς αντιμετώπιζαν τον τόπο τους οι παλιοί και πώς τον αντιμετωπίζουν οι σύγχρονοι άνθρωποι

Για αιώνες ολόκληρους, σκλαβωμένους αιώνες, πέτρες ήταν, σωριασμένες οι πιο πολλές... τις έτρωγε ο χρόνος, διαβάζουμε στο άρθρο του Παντελή Μπουκάλα. Κι όταν με τον καιρό ακούστηκε το μακρυγιάννιο εκείνο «για τούτες εδώ τις πέτρες πολεμήσαμε», για σαλό θα τον πέρασαν πολλοί το στρατηγό, όπως σήμερα ακόμη περνάμε εμείς για σαλούς τους Γιαπωνέζους ή τους Γερμανούς που ξεφυτρώνουν και στα ερείπια εκείνα που δεν τα υποδεικνύει κανένας χρηστικός χάρτης. **Ώσπου αποδείχθηκε πως οι πέτρες δεν είναι μόνο κειμήλια και παρακαταθήκη και αίγλη, δεν είναι μόνο πόρος της μνήμης αλλά και πόρος του χρήματος.** Πόσα μέρη της Ελλάδος δεν χρωστάνε τη μισή του τουλάχιστον φήμη, άρα και τους μισούς επισκέπτες τους, στα μάρμαρά τους;». Και η Ελεονώρα Σκουτέρη συνοψίζοντας τονίζει πως είναι πολύ διαφορετική «... μια κοινωνία με ιστορική συνείδηση, δηλαδή ένας πολιτισμός που σέβεται αυτό που βρίσκει και σκέφτεται αυτό που θα αφήσει, κι αλλιώς εγγράφεται ένας πολιτισμός που θεωρεί τη φύση ως απλό πλαίσιο, το χώρο ως πεδίο δραστηριοτήτων, τα μνημεία και τις μνήμες των πολιτισμών που προηγήθηκαν ως εξάρτημα και την ιστορία ως πάρεργο, ως πολυτέλεια, ως διασκέδαση ή απλώς ως ανιαρή υποχρέωση...» [διάβασε το άρθρο ΠΕΤΡΕΣ του Παντελή Μπουκάλα και κείμενο της Ελεονώρας Σκουτέρη Ο ΤΟΠΟΣ ΜΑΣ ΩΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ στους ΘΕΜΑΤΙΚΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ σελ. 304 και 305 αντίστοιχα]

Μαθητές και μνημεία

Το σίγουρο είναι ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δε μένει αδιάφορο μπροστά στη δυνατότητα να γνωρίσει στους νέους τη σημασία των μνημείων, που είναι το πνευματικό αποτύπωμα και το υλικό ίχνος στο χώρο και το χρόνο του πολιτισμού μας. Είτε άμεσα (με επισκέψεις) είτε έμμεσα (με τη μετάδοση γνώσεων) προσπαθεί να γνωρίσει στη νέα γενιά τα μνημεία του τόπου. Εύλογα όμως υπάρχει κάποιος

προβληματισμός για το αν είναι επαρκώς αξιοποιημένη η όλη προσπάθεια και αν, τελικά, αποδίδει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Δυστυχώς, στις περισσότερες απ' τις επισκέψεις στους αρχαιολογικούς χώρους κυριαρχούν γνωρίσματα που αντίκεινται στη δυνατότητα ουσιαστικής επικοινωνίας με τα μνημεία. Θόρυβος, προχειρότητα και βιασύνη κρατούν τους μαθητές σε απόσταση και προσδίδουν στην περιήγησή τους το χαρακτήρα μιας ανάλαφρης εκδρομής. Τις πιο πολλές φορές, λείπουν από τους μαθητές δύο βασικά στοιχεία: αφενός η προεργασία, ώστε να γνωρίζουν τι θα δουν, και αφετέρου η εξερεύνηση, ώστε να ανακαλύψουν ό,τι θα δουν. Έτσι, απροετοίμαστοι και παθητικοί κοιτάζουν αλλά δεν βλέπουν, πληροφορούνται αλλά δεν μαθαίνουν, διδάσκονται αλλά δε βιώνουν. Και αυτό σημαίνει ότι η τυποποιημένη ατμόσφαιρα της σχολικής αίθουσας διαπερνά τη σχέση των νέων και με τα μνημεία μην αφήνοντας πολλά περιθώρια για ουσιαστική και βιωματική επαφή μαζί τους. Απ' την άλλη, οι γνώσεις που τα σχολικά εγχειρίδια περιέχουν για τα μνημεία είναι εκ των πραγμάτων ανεπαρκείς. Όχι μόνο γιατί χαρακτηρίζονται από αποσπασματικότητα, αλλά κυρίως γιατί στο πλαίσιο ενός βαθμοθηρικού και εξεταστοκεντρικού συστήματος παραμένουν γνώσεις κενές νοήματος, που δεν είναι, δηλαδή, σε θέση ούτε το ενδιαφέρον να κινήσουν ούτε το βίωμα να γεννήσουν [απόσπασμα από το ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΑ και ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ στο βιβλίο του Παναγιώτη Χατζημωυσιάδη σελ.251]

Η σημασία των αρχαίων και η προσπάθεια ανάδειξής τους

«.... Τα ελληνικά μουσεία βρίσκονται σκορπισμένα σε όλες τις περιοχές της ελληνικής γης, από την Κρήτη ως τη Θεσσαλονίκη και από τη Σάμο ως την Κέρκυρα. Όλα σχεδόν φυλάγουν τους θησαυρούς της περιοχής τους, με εξαίρεση το Εθνικό αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας, όπου έχουν μεταφερθεί πολύτιμα έργα από πολλές ελληνικές περιοχές. Αυτό σημαίνει πως σε όλα σχεδόν τα ελληνικά μουσεία υπάρχουν έργα που ανήκουν σε όλες τις περιοχές του αρχαίου κόσμου.

Όμως η κάθε περιοχή της αρχαίας Ελλάδας είχε μια δική της φυσιογνωμία και, ενώ αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι του ελληνικού κόσμου, πορευόταν έναν ιδιαίτερο δρόμο και δημιουργούσε τη δική της πολιτιστική ιστορία& αυτά τα πολυάριθμα ρεύματα κινήθηκαν πολύ συχνά παράλληλα και ισότιμα, όμως μέσα στους αμέτρητους αιώνες που πέρασαν είχαν το καθένα και τη δική του πλημμυρίδα και άμπωτη, κάποτε μερικά χάθηκαν τη στιγμή που άλλα δυνάμωσαν, κάποτε μετατοπιζόταν η κοίτη τους, οπωσδήποτε η συνολική διαδρομή τους δεν έχει πουθενά την ίδια έκταση. Έτσι το κάθε ελληνικό μουσείο προσφέρει στον επισκέπτη του ένα κομμάτι της κοινής καλλιτεχνικής δημιουργίας, την ίδια όμως στιγμή συγκεντρώνει έργα που εκφράζουν με ξεχωριστή έμφαση είτε μια ορισμένη χρονική περίοδο είτε μια πιο πλούσια εκδήλωση σ' έναν ιδιαίτερο τομέα του ελληνικού πολιτισμού.

Θα νόμιζε κανείς πως ο αρχαίος ελληνικός κόσμος είχε για πάντα ξεχαστεί στη μνήμη των ανθρώπων. Όταν όμως ύστερα από αιώνες οι Ευρωπαίοι αναζητούν νέες δυνάμεις, για να οδηγηθούν σε χώρους όπου το πνεύμα θα κινηθεί με ελευθερία για την κατάκτηση της ομορφιάς και της αλήθειας, θα ανακαλύψουν τα κλασσικά πρότυπα της τέχνης και του λόγου και θα οικοδομήσουν τη σύγχρονη πνευματική και καλλιτεχνική Ευρώπη επάνω σ' αυτά. Τα ελληνικά αγάλματα και τα ρωμαϊκά τους αντίγραφα, τα

ελληνικά αγγεία και τα ελληνικά μικροτεχνήματα θα στολίσουν πλούσια παλάτια και συλλογές και θα δημιουργήσουν τον πυρήνα των μεγάλων μουσείων.

Παράλληλα οι αρχιτεκτονικές μορφές των ελληνικών ναών θα χρησιμοποιηθούν σε τέτοια έκταση και με τέτοιο πάθος, που θα προκαλούν κάποτε τον κόρο της πλησμονής (= τον κορεσμό της αφθονίας, του πλήθους). Και οι ελληνικοί μύθοι θα εικονογραφήσουν και πάλι ύστερα από αιώνες κτίρια και βιβλία και θα τροφοδοτήσουν πλούσια τη νεώτερη ευρωπαϊκή λογοτεχνία. Οι μορφές της Αθηνάς και του Ερμή, του Ηρακλή και του Οιδίποδα είναι τόσο οικείες στο σύγχρονο κόσμο, όσο ήταν και στην κλασική Ελλάδα. Έτσι η επίσκεψη στα ελληνικά μουσεία σημαίνει για όλους τους σύγχρονους ανθρώπους μια άμεση και ποθητή γνωριμία με τα αρχέτυπα του πολιτισμού μας, μια συνομιλία θερμή με τις πνευματικές μορφές που μας γαλούχησαν, ένα άγγιγμα της γενέθλιας γης, όπου βυθίζονται οι ρίζες μας και από όπου αντλούμε ακόμα ζώπυρους χυμούς (= που ζωογονούν).

«Γιατί γνωρίσαμε τόσο πολύ τούτη τη μοίρα μας στριφογυρίζοντας μέσα σε σπασμένες πέτρες, τρεις ή έξι χιλιάδες χρόνια». [απόσπασμα από δοκίμιο του Μανόλη Ανδρόνικου στους ΘΕΜΑΤΙΚΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ σελ. 308]

ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩΝΑ

Γιατί πρέπει να επιστραφούν τα μάρμαρα του Παρθενώνα

Είναι πλέον σε όλους γνωστό ότι ο λόρδος Έλγιν κατά τη διάρκεια της διπλωματικής θητείας του στην Κωνσταντινούπολη (1792-1802), βρήκε τον τρόπο κυριολεκτικά ν' αρπάξει 253 γλυπτά έργα τέχνης από τον Παρθενώνα και την Ακρόπολη. Η αφαίρεση αυτή –κομπή διατύπωση της κλοπής– σύμφωνα με τους Άγγλους έγινε με άδεια που εκδόθηκε από τη νόμιμη εξουσία της εποχής, δηλαδή το σουλτάνο. Πέρα, όμως, από το γεγονός ότι τέτοιο φερμάνι δεν βρέθηκε ποτέ, ποιος σουλτάνος, ακόμα κι αν έχει ως κατακτητής το τυπικό δικαίωμα, νομιμοποιείται ηθικά να δίνει τέτοια άδεια και προπαντός με ποιο δικαίωμα ο Έλγιν απογύμνωσε τον τόπο μας από τα μνημεία του και απορφάνισε το έθνος μας από την παράδοση και την ιστορία του;

Η Ελλάδα την εποχή εκείνη δεν είχε, βέβαια, ούτε τον έλεγχο του εδάφους της ούτε και τη δύναμη να το προστατέψει. Σήμερα, όμως, διακόσια χρόνια μετά, η Ελλάδα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι σε θέση, να ξαναβάλει τα μάρμαρα στη φυσική τους θέση και να τα συντηρεί. Είναι πια καιρός τα μνημεία αυτά να παλιννοστήσουν και να αποκατασταθεί η ηθική τάξη. Το αίτημα αυτό δεν είναι μόνο ελληνικό, αλλά προσυπογράφεται και στηρίζεται από διακεκριμένους επιστήμονες, καλλιτέχνες και από την παγκόσμια κοινή γνώμη. Δεν μπορεί πια η αγγλική κυβέρνηση να κωφεύει στις εκκλήσεις που ακούγονται από παντού. Η φυσική θέση των μνημείων αυτών είναι ο βράχος της Ακρόπολης, η ελληνική γη, το φως του αττικού ήλιου. Γιατί οι ναοί, τα αγάλματα και τα γλυπτά που τους κοσμούσαν είναι σε αρμονία με το φυσικό τοπίο, είναι μέρος του και κανείς, παρόλη την τεχνική του τελειότητα, δεν μπορεί να τα αποχωρίσει απ' αυτό, χωρίς να καταστρέψει την καλλιτεχνική αρτιότητά τους. Τα μνημεία αυτά είναι ο καθρέπτης της ελληνικής ψυχής. Ποιος μπορεί να ξεχωρίσει τον τόπο από τα δημιουργήματα, αλλά και τους ανθρώπους που τα δημιούργησαν;

Πρέπει, τέλος, να επισημανθεί ότι το αίτημα της επιστροφής τους δεν είναι εθνικιστικό. Είναι αίτημα λογικό. Δεν μπορεί η Ευρωπαϊκή κοινότητα να συμμετέχει με ειδικά προγράμματα στην αποκατάσταση των μνημείων της Ακρόπολης και ταυτόχρονα να δέχεται ότι τα μισά από τα αρχιτεκτονικά μέλη, και όχι απλώς ο γλυπτός διάκοσμος των μνημείων, θα βρίσκονται στο Λονδίνο και τα άλλα μισά στην Αθήνα. Είναι έργα που συμπληρώνουν το ένα το άλλο και πρέπει να βρίσκονται όλα μαζί δίπλα στα μνημεία στα οποία ανήκουν.

Επιχειρήματα της ελληνικής πλευράς (επιγραμματικά)

◇ Αποτελούν αναπόσπαστο στοιχεί της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου και πρέπει να επιστραφούν, για να αποκατασταθεί η κατάφωρη αδικία που διαπράχθηκε σε βάρος του λαού μας, της ιστορίας μας και του πολιτισμού μας.

◇ Η πλειοψηφία της παγκόσμιας κοινής γνώμης (ακόμα και της αγγλικής) αναγνωρίζει το δίκαιο του αιτήματος, η δε εκπλήρωσή του θα ικανοποιήσει τους πόθους ενός ολόκληρου λαού και θα δικαιώσει τις προσπάθειες σύσσωμης της πνευματικής του ηγεσίας.

◇ Τα γλυπτά του Παρθενώνα φιλοτεχνήθηκαν για το αισθητικό όλο του αρχιτεκτονικού και φυσικού πλαισίου της Ακρόπολης και μόνο εντός του επιτελούν το δεδομένο αισθητικό τους ρόλο.

Επιχειρήματα των Βρετανών, αντεπιχειρήματα και το αίτημα για την επιστροφή τους (επιγραμματικά)

◇ Η κατοχή των γλυπτών του Παρθενώνα (σύμφωνα με τους Βρετανούς) είναι νόμιμη, με την έννοια ότι η αφαίρεση και η μεταφορά έγινε ύστερα από επίσημη άδεια που εξασφάλισε ο Έλγιν από το σουλτάνο. Αυτή η σουλτανική άδεια όμως δεν έχει επαληθευτεί ιστορικά αφού δεν έχει σωθεί επίσημο φιρμάνι

◇ Η προστασία τους στο Βρετανικό μουσείο, εδώ και δύο αιώνες, αποδεικνύεται αποτελεσματική, τη στιγμή που, αν είχαν μείνει στην Ελλάδα μάλλον θα είχαν καταστραφεί. Βέβαια, σε παλιότερες εποχές υπήρχε αυτός ο κίνδυνος καταστροφής και σίγουρα υπήρχε αντικειμενική αδυναμία για την ουσιαστική και αποτελεσματική έκθεση και προβολή τους. Σήμερα όμως, και ειδικά μετά την κατασκευή του υπερσύγχρονου μουσείου της Ακροπόλεως, κάτι τέτοιο δεν μπορεί να ευσταθεί.

◇ Η καλλιτεχνική και αισθητική αξία των γλυπτών του Παρθενώνα ξεπερνά τα συμβατικά χρονικά και τοπικά όρια και με αυτή την έννοια αποτελούν μέρος της παγκόσμιας κληρονομιάς. Η επιστροφή τους όμως στη χώρα μας, στον τόπο, δηλαδή, που γέννησε αυτά τα ανυπέρβλητα δημιουργήματα δεν αναιρεί την παραπάνω ιδιότητα αλλά ίσα-ίσα την αναδεικνύει.

◇ Η απόφαση για την επιστροφή τους θα δημιουργήσει ένα «κακό» προηγούμενο που θα το αξιοποιήσουν κι άλλες χώρες διατυπώνοντας παρόμοια αιτήματα για αρχαιολογικούς

θησαυρούς της ιστορίας τους που αυτή τη στιγμή «φιλοξενούνται» στα μεγάλα και διάσημα μουσεία του κόσμου (Βρετανικό, Λούβρο κλπ). Το δίκιο όμως της υπεράσπισης του πλούτου των μουσείων δεν μπορεί να είναι ισχυρότερο από το δίκαιο της ιστορίας, από την ισοτιμία και το σεβασμό, που πρέπει να επικρατούν μεταξύ των κρατών στο πλαίσιο του παγκόσμιου πολιτισμού.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΜΕΛΕΤΗ

- ✓ **Έκφραση- Έκθεση γ' τεύχος σελ. 143-149 γ' λυκ.**
- ✓ **Θεματικοί κύκλοι για το Λύκειο σελ.291-309**

1. Στο συγκεκριμένο δοκίμιο... σελ. 136 γ' λυκ
2. Μνημεία και εκπαίδευση σελ. 145 γ' λυκ.
3. Με ποιον τρόπο πρέπει να προσεγγίζουμε τα μνημεία του τόπου μας; Γιατί; σελ.29
4. Με ποιον τρόπο αντιμετωπίζουν σήμερα η ελληνική κοινωνία και πολιτεία τα απομεινάρια του πολιτισμού μας; ιδιαίτερα διερευνήστε αν η ελληνική εκπαίδευση προσφέρει την απαραίτητη υποδομή, ώστε τα αρχαία μνημεία πέρα από «πόροι χρήματος», να είναι και «πόροι μνήμης» για τις νέες γενιές. Σελ. 304
5. Πως αντιμετωπίζουν τον τόπο τους οι παλιοί και πως τον αντιμετωπίζουν οι σύγχρονοι άνθρωποι; σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε για το επίπεδο του πολιτισμού των παλαιών και των σύγχρονων από τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν τον τόπο τους; σελ. 306
6. Τι μπορεί να προσφέρει στο σύγχρονο άνθρωπο, η επίσκεψη στα ελληνικά μουσεία; σελ. 309

Μνημεία και εκπαίδευση

**Θέματα και
πληροφορίες**

Τα κάθε λογής μνημεία φέρουν ορατά τα σημάδια του πνευματικού επιπέδου, των αισθητικών αντιλήψεων, της κοινωνικής οργάνωσης και των πολιτικών σχέσεων, που **χαρακτηρίζαν** ένα λαό σε μια **δεδομένη** ιστορική στιγμή. Αποτελούν, μ' άλλα λόγια, το πνευματικό αποτύπωμα και το υλικό **ίχνος** του στο χώρο και στο χρόνο και ως τέτοια συνιστούν τον πιο άμεσο φορέα του πολιτισμού του.

Θα' ταν, λοιπόν, λογικό να κατέχουν περίοπτη θέση στο εκπαιδευτικό έργο και να αξιοποιούνται ως μέσα για την επίτευξη των σκοπών του. Γιατί αν ο κυριότερος απ' τους σκοπούς του σχολείου είναι η επαφή της νέας γενιάς με τα πνευματικά επιτεύγματα όλων των προηγούμενων, τότε τα μνημεία μπορούν να προσδώσουν σ' αυτή την επαφή βιωματικό χαρακτήρα, πολύ βαθύτερο και πληρέστερο απ' ό,τι η απλή διαδικασία.

Το σίγουρο είναι πως το εκπαιδευτικό σύστημα δε μένει αδιάφορο μπροστά σ' αυτή τη δυνατότητα: είτε άμεσα (επισκέψεις) είτε έμμεσα (μετάδοση γνώσεων) **προσπαθεί** να γνωρίσει στη νέα γενιά τα μνημεία του τόπου. Είναι όμως αυτή η δυνατότητα επαρκώς αξιοποιημένη και έχουν αυτές οι προσπάθειες το επιθυμητό αποτέλεσμα; Εύλογα, κατά τη γνώμη μας, εγείρεται η αμφιβολία.

Πρώτα απ' όλα, στις περισσότερες απ' τις επισκέψεις κυριαρχούν γνωρίσματα που αντίκεινται στη δυνατότητα της ουσιαστικής επικοινωνίας με τα μνημεία. Θόρυβος, προχειρότητα και βιασύνη κρατούν τους μαθητές σε κατάσταση συναισθηματικής αποστασιοποίησης και προσδίδουν στην περιήγησή τους το χαρακτήρα μιας ανάλαφρης εκδρομής. Τις πιο πολλές φορές, λείπουν απ' τους μαθητές δύο βασικά στοιχεία: αφενός η προεργασία, ώστε να γνωρίζουν τι θα δουν, και αφετέρου η εξερεύνηση, ώστε να ανακαλύψουν ό,τι θα δουν. Έτσι, απροετοίμαστοι και παθητικοί κοιτάζουν αλλά δε βλέπουν, πληροφορούνται αλλά δε μαθαίνουν, διδάσκονται αλλά δε βιώνουν. Και αυτό σημαίνει ότι η τυποποιημένη ατμόσφαιρα της σχολικής αίθουσας διαπερνά τη σχέση των νέων και με τα μνημεία: ο εκπαιδευτικός προπορεύεται, οι μαθητές ακολουθούν, ο εκπαιδευτικός μιλά, οι μαθητές ακούν... .

Απ' την άλλη, οι γνώσεις που τα σχολικά εγχειρίδια περιέχουν για τα μνημεία είναι εκ των πραγμάτων ανεπαρκείς. Όχι μόνο γιατί χαρακτηρίζονται απ' την αποσπασματικότητα, αλλά κυρίως γιατί στο πλαίσιο ενός βαθμοθηρικού και εξετασιοκεντρικού συστήματος παραμένουν μόνο γνώσεις, και μάλιστα κενές νοήματος και σημασίας έξω απ' το καθορισμένο πλαίσιο. Στην καλύτερη, λοιπόν, περίπτωση διατηρούνται ως εγκυκλοπαιδικές και στη χειρότερη λησμονούνται. Είτε έτσι είτε αλλιώς δεν είναι σε θέση ούτε το ενδιαφέρον να **κινήσουν** ούτε το βίωμα να γεννήσουν.

Θα' ταν εύκολο να καταλογίσουμε την ευθύνη για

όλα αυτά στους εκπαιδευτικούς και στους μαθητές, να ψέξουμε δηλαδή τους μεν για αδιαφορία και τους δε για ασέβεια. Πέρα όμως από άδικη θα ήταν και διαστρεβλωτική μια τέτοια κρίση, γιατί παραβλέποντας την παθολογία ενός ολόκληρου συστήματος εμμένει στην ηθική προαίρεση των υποκειμένων του, που όπως και να' χει επηρεάζεται απ' αυτή την παθολογία. Μ' άλλα λόγια, και ενδιαφέρον και σεβασμός υπάρχουν, αλλά δίχως το κατάλληλο εκπαιδευτικό κλίμα είναι αδύνατο να καρποφορήσουν. Και μέχρι το κλίμα αυτό να απαλλαγεί απ' τη μονομέρεια της γνωσιοκεντρικής και βαθμοθηρικής του λειτουργίας, τόσο η δυνατότητα της βιωματικής επαφής με τα μνημεία και τους πολιτισμούς που εκπροσωπούν θα ακυρώνεται κατά την εκπαιδευτική πράξη.

Παναγιώτης Χατζημωυσιάδης, Μαρία Αθανασίου

A. Να κάνετε την περίληψη του κειμένου σε 80-100 λέξεις.

B1. Ορίζοντας το χαρακτήρα της «παθολογίας» του εκπαιδευτικού συστήματος οι συγγραφείς του κειμένου κάνουν λόγο για τη «μονομέρεια της γνωσιοκεντρικής και βαθμοθηρικής του λειτουργίας». Να εξηγήσετε με συντομία το νόημα της άποψής τους.

B2. Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το παραπάνω κείμενο; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

B3. χαρακτηρίζαν, δεδομένη, ίχνος, προσπαθεί, να κινήσουν: Να δώσετε τα συνώνυμα των παραπάνω λέξεων.

B4. φέρουν, να γνωρίσουν: Να γράψετε πέντε απλά παράγωγα καθεμιάς από τις παραπάνω λέξεις.

Γ. Παραγωγή λόγου

Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι θα μπορούσε να συμβάλει το σχολείο στη βαθύτερη γνωριμία και επαφή των νέων με τα μνημεία του τόπου; Αναπτύξτε τις απόψεις σας σε επιστολή που απευθύνετε προς τον Υπουργό Παιδείας. (400-500 λέξεις)